

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХОРААН КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үнелеткенге

1951

август

23

ЧЕТВЕРГ

№ 166 (2340)

ӨРТӨЗ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Тараа белеткелинин дугайында эш И. В. Сталинга рапорт (1 арын)
Япония-биле тайбынның керээзиниң талазы-биле конференцияга ССРЭ-ниң киржириниң дугайында (1 арын).
Областың ховуларында (1 арын).

О. Шириндыви. — Партияның агитас-массалыг ажылдарын күштелдирер (2 арын).
Колхозтарның удуртук каадырларынын быжыглар болгаш кижизидер (2 арын).
Колхоз тудуу (2 арын).

Н. БРЕДЮК.—Молотилкага шах графиниң ёзуугар ажилдарынын дуржулгазы (3 арын).
Д. БОЧАРОВ — Румын улустун байырлары (3 арын).
Улус демократиязының чурттарында (4 арын).
Кореяда болушкуннар (1 арын).

Колхозтарда үчөт ажылын бүгү тала-биле экижидер

Нияттинин улуг ажыл-агыйы болур колхозтарын план, үчөт болгаш өчөт чокка чорудуп болбас. Колхозтарны чедишкенин хөгжүдеринин демиселинге болгаш оларнын организас, ажил-агыйын улам-на ыңай быжыгларынга шын тургускан үчөт ажылынның ролу канчаар-да аажок улуг. Үчөт болза, нияттинин улуг күштүг ажыл-агыйын планын удуртуунуң чепсээ, колхозчу өнү-хөргөнгини кадалап камгалаарының болгаш ажыгларынның контролюнун үленини болур. Колхозтун үчөт ажылын экижидерге нияттинин элбекшидиг байлаан тургузуп турар колхозчуларның ажылынның түннелин чөп үндүреринге, оларга күшүннерин чогуур өйүндө санап бээринге болгаш артельдини орулгаларын күш-ажылын барымдалап шын хуваап бээринге улуг ужурдузанын мурнакчы колхозтарның дуржулгазы көргүскөн.

Большевик партия болгаш совет чазак колхозтарын быжыглар болгаш оларнын үчөт, өчөт, санажылга ажилдарын экижидер дугайында мога-шылак чок сагыш салышкыннын илереди турар. Бүгү-ле колхозтар үчөт болгаш өчөт ажилдарын чорударына чугула хергелтинер дептерлер, бланкалар, даңзылар-биле бүрүн хандыртынган болгаш тускай эртеминин санажыч-бухгалтерлер чыл бүрдө өзүп, оларнын билин бедидериниң курстары аялдап турар.

Нияттинин улуг ажыл-агыйына үчөт болгаш өчөт ажилдарын шын чорудар талазы-биле колхозтар санажычларының, бухгалтерлериниң билин өзүп, боттарының мергежилни бедидип, колхоз тургузушкунунун чылдарының дургузунда байлактыг дуржулгаларын мөөнөп алганар. Үчөт болгаш санажылга ажилын Каа-Хем районда «Победа» кедээ ажил-агый артели үлгерилг чорудуп, колхозтун ашка-хөргөнгин чөп ажыглап, кирген орулгаларын, үнген чарыдалдарын шын санап, нияттинин күш-ажылы-биле тып алган ашка-хөргөнгилер-биле кедээ ажил-агый машиналарын, автомашинаны садып алган болгаш электростанцияны, аъттар, инектер, бьзаалар кажааларын тудуп алган. Ол колхозтун хуваашпас фондузун чыл бүрү өзүп турар. Ол ышкаш Кызыл районда «ТАРН 12 дугаар улуг хурал», Тес-Хем районда Ленин аттыг, Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чыл ою» колхозтар үчөт ажилын эки тургускан.

Чамдык колхозтар үчөт болгаш санажылга ажилдарын дыка куду деннеде тургускан. Харын чамдык колхозтарның даргалары болгаш санажычлары боттары безин санажычтын үчөт ажилдарының чурумун каржызы-биле үрөп турар. Оң тодагый херечизи болза, Чаа-Хөл районда «Тинделге» колхозтун даргазы Очур-оол нияттинин ашка-хөргөнгинден 2200 рубльди, Шверник аттыг колхозтун санажычы Шойдун 3937 рубльди самчыдааны илерээ. Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтун санажычы эш Дактаанын үчөт болгаш өчөт ажилдарын харысалга чок багай чорутканы-биле колхозчу Дажы 10 гектар сула тарааны чажырганы чокка чаа билдинген. Колхозтарның мал ажылындан үнген продукцияны болгаш тарааны, яныз-бүрү үнелиг материалдарын, ашка-мөңгүнү үчөт болгаш контроль чок чорудуп, оон-биле нияттинин өнү-хөргөнгинин самчыдаар болгаш кара ажытаар байдалды тургузуп турар.

Колхозтарда үчөт болгаш сан-хөө ажылынның херезин удуртуун чазак районнарның кедээ ажил-агый килдистеринге дааскан. Районнун кедээ ажил-агый килдизи инструктор-бухгалтер аппаратының күжү-биле колхоз бурзүчү үчөт болгаш сан-хөө байдалынын дугайында агар хыналданы чылда ийден эвээш эвес, а ыңчаарга документилиг ревизияны бир катап чорудар хүлээлгелиг. Дыка хөй районнарда 50 ажилды чепсээ чорудуп, колхозтарга хыналданы болгаш документилиг ревизияны анаа-ла кыры-биле үргүлчү эвес, чүгле каңдыг бир тавагылгалар болганда чорудуп турар.

Кызыл районнун колхозтарында

Кызыл районнун колхозтары нияттинин малынга хоолулуг ногаан чемииш-силос белеткээринин планын чедишкенин күсүдер талазы-биле улуг күжүнишкенин үндүргөн. «ТАРН 12 дугаар улуг хурал» колхоз бо чылын 1000 центер силос

Оон түннелинде үчөт болгаш өчөт ажилдарында чепстерни база хажыдышкыннарын чогуур өйүндө илереди, ону узуткавай, үчөт ажилын экижидер дугайында колхозтар санажычларына практиктиг дузаны бербейн турар. Кедээ ажил-агый органнының, оон инструктор-бухгалтерлериниң сорулгазы — артель бүрүзүнге үчөт болгаш санажылга ажилын бедик деннеде тургузарын чедилип алыры болур.

Улгатыр катышкан колхозтарга үчөт болгаш санажылга ажилын экижидеринче партия организациялары болгаш кедээ ажил-агый органны оза кичээнгейин салган турар ужурлуг. Биче күштүг артельдерге бөдүүн система-биле чорудуп турган үчөт ажылы бүгү тала-биле хөгжүлдегил, хөй ашка-хөргөнгил болгаш ажил-агый эконом талазы-биле күштүг улгатыр катышкан колхозтарын негелдизин хандырып шыдаас. Ыңчангаш улгатыр катышкан колхозтарның ажил-агыйына ийи система-биле үчөт тургузары чугула. Ону шын чорударда санажыч-бухгалтерлерин билин бедидер, оларны өөрдери эргежок негетинин турар. Областын кедээ ажил-агый өргөлдү болгаш районнарның кедээ ажил-агый килдистер колхозтарда үчөт болгаш өчөт ажилын дыка чепсээ удуртуп, санажычлар белеткээриниң дугайында сагыш салбайн турар. Оон түннелинде элээн хөй улгатыр катышкан колхозтар эки белеткелтиген санажыч каадырлар чок болуп, үчөт ажилын чамдык колхозтар бөдүүн система-биле чорудары үргүлчүлөп турар.

Чер-черинч партия организациялары, совет болгаш кедээ ажил-агый органны колхозтарда үчөт болгаш өчөт ажилдарын эде тургузарына, ону экижидеринге бүгү тала-биле дузалажырын чогур хемчеглерин алыр хүлээлгелиг. Колхоз бурзүчү үчөтүгү бүгү дептерлерин, өске-даа документилерин шын кылып, артельдин бүгү-ле эт-хөргөнгин тодаргай санап, үчөт ки кирип алыры негетинин турар. Санажылга ажилын ийи система-биле чорударда каадырлар белеткээрин хемчеглерин алыр ужурлуг.

Дүжүт ажаап алышкынында болгаш мал чегнери белеткээринде аялдап турар колхозчуларның күш-ажылынын үчөтүн шын чорудары улуг ужур-дузалыг. Колхозтарнын удуртукчулары болгаш санажычлары хозу ажылынның бригадаларында, база трактор бригадаларында колхозчуларын күш-хүннерин шын санаарына кол кичээнгей салыр херек. Оларнын сорулгазы болза, кылган ажилдарын канчаар хемчээриниң болгаш күш-хүннерин санап бээриниң дугайында колхозтун бригадирлерин, трактор бригадаларынын үчөтүк-заправщиктерин эки сургаары, «Күш-хүннер үчөтүнүн данзын» канчаар кылырын, колхозчуларын күш-ажыл дептеринге күш-хүннерин канчаар бижири айтп бээр болур.

Колхозтарда күш-ажылды организастаарынын кол хеври — бүдүрүлге бригадаларына шынгы үчөтүгү тургузар болза, колхозчуларын сагылга-чуруму быжыр болгаш күш-ажылды бүдүрүчүлүү дыка бедидер. Колхозтар санажычларының азы бухгалтерлериниң документилер кылырына болгаш үчөт ажилын чурумчуларына хамаарышкан негелделерин колхозтун сантунел бээр бүгү кижилеринин, оон иштинде артель даргаларының ыя-выла күсүдери албан болур.

Колхозтар санажычларының хүлээлгези — үчөт болгаш өчөт ажилында биче-даа хажыдышкыннар-биле кам-хайра чокка демисежир, үчөт ажилынын чурумун шынгырадыр, продукциянын, материалдарының болгаш ашка-хөргөнгини чарыдалына шынгы контрольду тургузары болур.

Колхозтарга үчөт болгаш өчөт ажилын бүгү тала-биле экижидер — колхозтарын организас, ажил-агый оон ыңай быжыгларынга, нияттинин социалистиг өнү-хөргөнгинин көвүдөдиринге болгаш колхозчу күш-хүннүн ролон бедидеринге чугула базым болур.

МОСКВА, КРЕМЛЬ

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Иосиф Виссарионович СТАЛИНГА

Эргим Иосиф Виссарионович! Кабардин АССР-ниң кедээ ажил-агый ажил-ишчилери күрүнө мурнунга бодунуң хүлээлгезин — тараа белеткелдеринин күрүнө планын (кукуруза чокка) эртен чылдазындан 20 хонук эрте хуусаа бетинде күсүсеткенниң Силерге илеткээр өөрүшкүлүг болдувус. Күрүнө кызыл-тас дузаарының планы 116 хуу күсүсетинген. Республиканың колхозтары болгаш совхозтары бо чылын эртен чылдың ол үезинге бодаарга 73 хуу хөй тарааны күрүнөге дузааган. МТС-терге аялдап бергени дээш тывыскаан счөттарын талазы-биле күрүнөге тараа дузаалдазын колхозтар үргүлчүлөп турар.

Республиканың колхозтары болгаш совхозтары күзүн болгаш чазын тарып культураларын боттарының үрезинери-биле бүрүн хандыртынган. Амгы үеде колхозтар мал чеминин, магаддалдын болгаш нияттинин ажил-агыйын улам ыңай быжыгларынга болгаш хөгжүдеринге, ашка орулгаларын бедидеринге болгаш кедээ ажил-агый артельдеринин хуваашпас фондуларын көвүдөдиринге, мал ажылынның тудугларынын, хөөлбектеринин, сугарылга черлеринин болгаш өске-даа бүдүрүлгө тудугларынын тудушкунуна чугула нияттинин өске-даа фондуларын тургузуп турар. Колхозтар нияттинин ажил-агыйын быжыгларынга үндөзлөөш, колхозчуларның күш-хүннеринге натура болгаш ашка орулгаларын берилдизин көвүдөдүп турар.

Республиканың эр, хөрөөжөн колхозчулары, МТС-терин болгаш совхозтарын эр, хөрөөжөн ажилчыларын, кедээ ажил-агыйның тускай эртеминиглер ам тараа культураларының ажаап алышкыннын дүрген доозарычче болгаш нияттинин малынга быжыг чөп суурун тургузарычче бодунуң кичээнгейин угандырып турар. Кукурузанын болгаш техниктиг культураларын бедик дүжүдүн алыр дээш колхозтарның болгаш совхозтарын ховуларында социалисттар чарыш калбарган. Механизаторлар болгаш колхозчулар күсү тарылгага дем-билелиг белеткенип, чазын тарып тарылгага күсү черни андарып турар.

Кабардин республика кедээ ажил-агыйның бүгү культураларын ажаап алырын болгаш белеткээрин чедишкенин күсүседиң, кукуруза, тарымал тоорук, конопля болгаш кедээ ажил-агыйның өске-даа продуктуларын дузаар талазы-биле боттарынын хүлээлгелерин хуусаа бетинде күсүседиң эргим Иосиф Виссарионович Силерге бүзүредип тур бис.

Эр, хөрөөжөн колхозчулар, МТС-терин болгаш совхозтарын эр, хөрөөжөн ажилчыларын бистиң улуг Төрөзүн тургувустун күчү-шыдаын улам ыңай быжыглап алырын талазы-биле Силерниң ала сагыш салышкыннарын дугайында эргим Иосиф Виссарионович Силерге ыңаагар чок өөрүп турар. Кабардин АССР-ниң ажилчы чоннары чүткүлдүг күш-ажылы-биле бистиң чуртка коммунизм тургузушкунуң бүгү улус хөрөөнге бодунуң бичи салышкынны кийрелер.

ВКП(б)-ниң Кабардин обкомунун секретари В. БАБИЧ.
Кабардин АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы П. КАЗМАХОВ,
ССРЭ-ниң Белеткелдер Министерствозунун Кабардин АССР талазы-биле төлөөзи И. ЧАЛОВ.
Кабардин АССР-ниң Кедээ ажил-агый Министринин оралакчызы К. САВЕЛЬЕВ.

Колхозчу бүрүзүнүн бажынында бодунуң библиотеказы

БАРНАУЛ. Шипоновскиниң ном садчынын вом тардыкчызы эш Гриценко Молотов аттыг кедээ ажил-агый артелиниң трактор болгаш хову бригадаларына 300 ажыг рубльдин вомун тараткан. Колхозчулар болгаш трактористер С. Бабаевскиниң «Алдын салдыстын өдлекчи», Б. Болевонун «Ёзулук

кижи дугайында тоожу» деп номнарын болгаш өске-даа номнарын элээн каш экземплярны садып алганар.
Ажаап алышкын үезинде эш Гриценко Молотов аттыг колхозка 2600 рубльдин номнарын саткан. (СЭТА).

Сибириниң тайгада суурларында электри станциялары

ИРКУТСК. Аяга хемде колхозтар аразынын суг күжү-биле ажилдар улуг электри станциязынын тудуу өгөлээ. Ол электри күжү-биле колхозтарын албан черлерин, чуртталга бажычарын, Ангискиниң районун культур-чырыдышкын албан черлерин хандыраар.

Колхозтар аразынын суг күжү-биле аялдаар электри станцияларын Куптуякск, Тьретск болгаш өске-даа районнарда тудуп турар. Сөөлгү үш чылдын дургузунда колхоз болгаш колхозтар аразынын 83 ГЭС-ин ажылдала кириген. Ол станциялардан электри күжүн чуртталганы болгаш бүдүрүлгени хергелелинге областың тайгада турар суурларынын 200 хире колхозтары, совхозтары болгаш МТС-тери ап турар. (СЭТА).

Япония биле тайбынның керээзиниң талазы-биле конференцияга ССРЭ-ниң киржириниң дугайында

Бо чылдың сентябрь 4-те АКШ-тын чазанын Сан-Францискога чыккандары Япония-биле тайбынның керээзиниң талазы-биле конференцияга совет чазакты чаалап турар нотаны АКШ-тын Москвада элчини Кэрк болгаш Великобританиянын элчини Келли олар бо чылдың июль 20-де ССРЭ-ниң даштыкы херектер Министерствозунга дамчыткан болгаш Катышкан Штаттарын база Великобританиянын чазактарынын мурнундан Япония-биле тайбынның керээзиниң төлөвилелин тудушканнар.
Боттарының төлөөривести Сан-Францискога болур конференцияга чорудар бис база Япония-

биле тайбынның керээзиниң дугайында айттыгы талазы-биле совет чазактын саналдарын кириер бис деп совет чазак август 12-де АКШ-тын чазанга медеглээ.
Совет чазак ук конференцияга Совет Эвилелиниң төлөөривести даразында составын база медеглээ: ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министринин оралакчызы Громыко А. А. (төлөөривести Заштыны), ССРЭ-ниң АКШ-га элчини Панюшкин А. О., ССРЭ-ниң Великобританияда элчини Зарубин Г. Н., ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунун (ДХМ-ниң) коллегия кижигүнү Голунский С. А. (СЭТА).

областын ховуларында

Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхоз тараа белеткелдеринин күрүнө планын күсүсеткен

Улуг-Хем районда Ленин аттыг кедээ ажил-агый артелиниң эр, хөрөөжөн колхозчулары эш И. В. Сталинга чоруткан чагаага алган боттарынын социалистиг хүлээлгелерин күсүсүтүшкөн, тараа белеткелдеринин күрүнө планын хуусаа бетинде, август 20-де 102,7 хуу күсүсеткен. Аш-чеминиң кол культуразы — кызыл-тас белеткээринин планы элээн ажыр күсүсеткен. МТС-тин аялдап бергени дээш тывыскаан счөттар талазы-биле күрүнөге тараа дузаалдазын колхоз үргүлчүлөп турар.
Оон-биле чергелештир колхоз нияттинин малынга чөмөр белеткээри-

нин планын 108,1 хуу, силос салырынын планын 118 хуу күсүсеткен. Колхозчулар дүжүт ажаап алышкыннын бүрүн доозар, үрезин, мал чөми, артель ажил-агыйын улам ыңай быжыгларынга чугула нияттинин өске-даа фондуларын тургузар, чуртталга бажычарынын, мал кажааларынын тудугларынын планын доозар дээш бүгү күжүн салып турарлар.

Ленин аттыг колхозтун даргазы Н. ЛОУСАН.
Партия эге организациязынын секретарынын оралакчызы Н. БЪЛЕК.

Комсомолчулар дүжүт алышкынында идепкейлиг киржип турар

Каа-Хем районун Борсшилов аттыг колхоз дүжүт ажаап алышкыннын ажилын калтыркан. Комсомолчу эш Кириков удурткан эвено хун-бүрдө 10 гектар тарааны кезер, сноптап баглап, бөлүп тургузар дугайында чаз хүлээлгө алган. Эвеночулар хүлээлгелерин иштерин күсүседиң турар. Эш Кириков лобогрейка-биле хун-бүрдө 3,5 гектар тараа кезер тургаш, жерек кырында 9,4 гектар тарааны кезип турар. Сноп баглакчылары —

И. Смертина, Е. Кирикова, М. Голубцова, А. Сорокина болгаш Мурыгина олар хун-бүрдө 1500—1800 сноптарны баглап, шалымы ажаадап келген. Комсомол эге организациязынын секретары эш Ильин комсомолчуларын хун-бүрдө кылган ажилын түнөп турар.
«Победа», «Большевик» колхозтар таразын кестилешип, Баштайгы хүннерде 10 тонна тарааны күрүнөге дузааган. К. ОЧУР-ООЛ.

Баштайгы хүннерде

Танды районун «Кызыл партия» колхозга Зайцевиниң удуртканы дүжүт ажаап алышынын № 2 бригадазы башт йгы бышкан тарааны 4 тараа кезер машина-биле кестирип кирипкен.
Колхозчу-тараажылар бедик дүжүттү чидирч чокка, кыска хуусаада ажаап алыр дээш аялдап

тура. Машинистер Кара-оол, Маркелов, Голышаков олар тараа кестирер үлүг-нормазын үргүлчү 120-ден 130 хуу чедир күсүседиң турарлар. Сноп баглакчылары — Барилова, Румянцева, Зеленина олар хун-нормазын күсүседиң, мурнакчылар бөлүп турарлар. Б. КАРА-ООЛ.

Күрүнөге тараа дузаалгазын дүргөдөдир

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барын-Хемчик районун колхозтары дүжүт ажаап алышкыннычче массалык-биле кирген болза-даа, аялдык темпизин дыка оожум чоруп турар. Оон ужурунда күрүнөге тараа дузаар ажил база чер албайн турар. Чижээ, августун 10-дан 15-ке чедир үезин иштинде күрүнөге тараа дузаарынын талазы-биле беш хонуктуң график планын районда чүглө ийи колхозтар күсүсеткен (Аскы-Барлыкта «Ленин-

чи орук» колхоз 170 хуу, Хөндөлдө Ворошилов аттыг колхоз 180 хуу). Моон алгаш көөрге, күрүнөге тараа дузаарынын график планын район күсүстейин турар-дыр.
Дүжүт ажаап алышкыннын болгаш күрүнөге тараа дузаарын дүргөдөдир төлөөдө, районнун бүгү хөй-ниитизинин күжүнишкенин тараа ховуларына угандыларын күрүнөниң эрге-ажым негеп турар. С. ЧАНЗАН-ООЛ.

Ажаап алышкында

Каа-Хем районда «Ленинчи орук» кедээ ажил-агый артели дүжүт ажаап алышкынныга эки белеткенип, серилиг 6 шанын, ийи шанга суг күжү-биле тараа бастырар черлерин болгаш ажаап алышкыннын өске-даа чепсек-херекселдерин бүрүн кылдыр белеткээш, тараны бышканын кезип кирипкен.
Баштайгы бастырынган 4 тонна чаа дүжүттү күрүнөге дузааган.

Сноп баглакчылары Е. Иванова, Ф. Килина, Черминова олар эртен ажаап алышкынныга эки белеткенип, серилиг 6 шанын, ийи шанга суг күжү-биле тараа бастырар черлерин болгаш ажаап алышкыннын өске-даа чепсек-херекселдерин бүрүн кылдыр белеткээш, тараны бышканын кезип кирипкен.
Баштайгы бастырынган 4 тонна чаа дүжүттү күрүнөге дузааган. Г. КИМЕЙ.

Сиген кезидезин дүрген доозар

ТЕРЕ-ХӨЛ. (Радио-биле). Тере-Хөл районда «Большевик» колхоз (даргазы эш Ондар, партия эге организациязынын секретары эш Тамаа) бо чылын колхозтун ниятлештирген малынга 2000 тонна сиген белеткел алыр планын. Ынчаарга ук колхоз август 10-га чедир 470 тонна сиген белеткел алган ийикле, азы планын 23,5 хуу күсүседиң турар. Ол колхозта 6 сенокосилкалыг, 65 хол кадырлыг, 38 ажил аъттарлыг 98 кижи аялдап турар.
Колхозтун сиген шөлдөрүнде 7 бригада аялдап турар. Оларнын иштинден эш Санчыптаа баштаан бригада 35 тонна сигени белеткээш

ийикле, онаашкан планын 60 хуу күсүседиң, өске бригадалардан мурнакчы аялдап турар. Оон дараазында эш Доржу баштаан бригада 40 тонна сигени белеткээш ийикле, онаашкан планын 57 хуу күсүсеткен. Оон өске бригадалар кошкак аялдап турар.
Моон алгаш көөрге, ук колхозта мал чөми белеткээр аялдык темпизин дыка кошкак чоруп турар болгаш ол чугула аялдык кыска хуусаа иштинде дүрген доозары-биле шыгы хемчеглер ап ажилдаары негетинип турар. И. КОМБУ.

Тожуда сиген белеткели

ДООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районун колхозтары болгаш хуу ажил-агыйлары бо чылын ният-биле малга 124 муң пуд сиген белеткээр планын. Ынчаарга район ният-биле август 15-ке чедир 161.380 пуд сиген белеткел алган ийикле азы планын 134 хуу күсүс-

кен. Оон иштинде «Май I» болгаш «Совет Тыва» колхозтар 143 муң пуд сиген-ни белеткел алган ийикле, азы мал чөми белеткээр планын 175 хуу күсүсөткенер.
Сиген белеткээр ажил районда ам-даа үргүлчүлөп турар. М. СЕРЕН.

Партияның агитас-массалыг ажылдарын күштелдирер

Партияның Чөөн-Хемчик райкомун колхозтарның мал чөмү белектээр ажылдарын холбаштыр чөчүргө партияны агитас-массалыг ажылдары эки организастаар сорулга биле агитаторларның болгаш хана солун редакторларының семинарын тус-тус колхозтарга эртиргилээн. Аңаа олар делегейде болушкунунарның дугайында, коммунизмниң улуг тудугларының дугайында, дайын сөөлдүдөгү беш чыл планының күөсөлдөзүн дугайында, Тыва областың социалисттик чаартылганың чедишкениниң дугайында лекцияларын дыйнап, тараада дүжүт ажаа алышкынының, сизген белекелериниң үзүндө боттарының ээлчеглиг сорулгаларын чугаалажып ап турганнар. Ам районун колхозтарында 76 агитаторлар ажылдап турарлар.

Мал чөмү белектээриниң планнары күөсөрдү дээш, колхозчу ажылчилериниң ортузунга социалисттик чарышты олар калбартканнар. Социалисттик чарыштын түңнелдерин хүн-бүрүдө ажил сөөлдүдө түңнөп, чарыштын киржикчилериниң боттарына дыйнадып, көргүзүп самбыраларына беш хонуктарын түңнелдерин үргүлчү көргүзүп турарын чүрүмчүтканнар. Мурнакчы бригадалар болгаш кижилер аразында социалисттик чарыштын шилчир кызыл туктарын организастаан. Хана солуннарың болгаш агитаторларның ажилын элээн экижиктешер.

Агитаторлар-биле ажилды «Коммунизмче орук» колхозта (секретари Б. Кызыл-оол), Жданов аттыг колхозта (секретари эш Сотпа), «Искра» колхозта (секретари эш Төгүс) эки организастааннар. Ол черлерде агитаторлар С. Кызыл-оол, Дам-

дын, Б. Көже, Чүлдүм, Кызыл-оол, Оюу, Шыгыр-оол, Доуук, Дугаржап олар янзы-бүрү темаларга беседаларны бедик идеялиг денселеге чорудуп, бригадаларда агитаторларны, хана солуннарын үндүреринге идепкейлиг дузалажып келгенер. Районун колхозтарының тараа ховуларында 1951 чылдың чаа дүжүдүн ажаап алыр ажил Ждалов аттыг, «Коммунизмче орук», «Октябрь 30 чыл ою» колхозтарда организаста эгелзэн. Ол колхозтарның партия эге организацияларының секретары Т. Кызыл-оол, Сотпа, Лопасаңчал олар агитас-массалыг ажылдарының байлак дуржулгаларын улам быжылгап, социалисттик чарышты кижилер болгаш бригадалар аразында калбарткан. Мурнакчы тараажыларның аразында шилчир туктарын тургускан. Тараа ажаап алышкынының баштайгы хүннеринде хана солуннарын ээлчеглиг номерлерин үндүргүлзэн.

Сөөлгү хүннерде ВКП(б) райкомунун илеткелчилер бөлүк коммунизмин улуг тудугларының дугайында, бүгү делегей байдалының дугайында, көдээ ажил-агый артелиниң сталинчы Уставының дугайында лекцияларын, 1951 чылда Тыва автономнуң областын колхозтарыга дузалаар хемчеглер дугайында совет чазактын шиптириниң талазы-биле илеткелдерин кылгалаан. Илеткелчилер бөлүкүнүң кежигүнери эштер Шойгу, Дялгижек, Шакар-оол, Байсылан, Биче-оол олар 2—3 чедир лекцияларын кылганнар. Чадаананың тараа хүлээп алыр төп пункт черинде агитпунктуну дерип тургускан. Чадаананың тыва болгаш орус ортумак школаларының башкылары болгаш районун эмнелге чериниң

ажылдакчылары ында агитаторлар болуп ажылдап турарлар.

Районунуң культура бажыны 13 кижини составтыг агитбригаданы көдээже организастап үндүргөн, бир көжер библиотека ол бригада-биле кады ажылдап чоруур.

Агитас-массалыг ажылдарын, социалисттик чарышты калбартып чорударына райкомунуң бюро кежигүнери эштер Доржулдай, Новознов олар багай дузалажып турарлар. Оларның чораян колхозтарында партия организациялары агитас-массалыг ажылдарын кошкак тургускан турда, оларга практиктиг дуза көргүзөр чогуур хемчеглерин албайн, эрегей кыры-биле хан эртип турарлар. Сизген белекелериниң болгаш тараа ажаап алышкынының үзүндө чонун ортузунга илеткелдер болгаш лекциялар номчувааннар.

ВЛКСМ райкомунун секретары эштер Таржаа, Малышев олар районунуң комсомол организациялары тараа ажаап алышкының кошкак мобилизастап турар. Бетинициативасы-биле тускай ажылдар барык чорутпайн турар.

Ам партия, комсомол организацияларының мурнунда сорулга — 1951 чылдың тараазында бедик дүжүттү ажаап алырчың колхозчу массаны мобилизастаар, социалисттик чарышты күштелдирер болгаш доктаамал удурутур, партияның көсүк агитациясын калбартыр. Бедик дүжүттү чидиргочка, чогуур үзүндө ажаап алыр херек.

О. ШИРИНДИВИИ,
ВКП(б) Чөөн-Хемчик райкомунун агитация болгаш пропаганда килдизиниң эргелекчизи.

Чаа өөредилге чылынга белен

Чаа өөредилге чылынга школар белектелиниң чугулазын өөренип көрүшкөөн, элээн чамдык школарның директорлары көдээ Советтер-биле кады өөредилге чылы төңгениниң соода школар септелгенине дораан-на кирген турган.

Каа-Хем районун Бояровкада эге школа (эргелекчизи эш Сипткин) чайгы каникул үзүндө школан дериш болгаш септээр талазы-биле хөй ажил кылган. Школа долгандыр херимтинген, өөредилге херексели шыгжаар быжыг кладовка тургустунган, школа чанында отурлар

ынаш белектелинген. Бызаңчы ажылчынар школа бажынының хапаларын чугайлавышаан, шалаларын будаан. Олар парталарны шуптузун септээр болгаш будаан, класстарда самбыралар белен. Класстарда чараш өңгүр чектер туруп турар. Коридорун ханазында ишти кирум-чүрүм дугайында дүрүмү аска болгаш «Арыг-шевер — калкышылганың үндезини» деп лозунну делгээн.

Федоровка суурда эге школа (эргелекчизи эш Дагба) эки белекте-

тинген. Ында шалалар, сонгалар болгаш парталар бүрүн будутунган. Класстарда самбыралар тургустунган. Печкалар болгаш ыш үнер хоолайлар бүрүн септетинген. Школа болза, электри-биле хандырткан болуп турар, оң чырык, делгем класстарында 46 урулгар өөренир.

Медведевка суурда чеди чыл школазы бүрүн септетинген. Школа септелгенине үстүк класстарың өөреникчилери Галя Столбова, Зина Калининна олар идепкейлиг киришкен.

М. КОЙДЕНКО.

Ам удавас өөредилге эгелээр

Бо чылын башкы училищениңге болгаш көдээ ажил-агый техникумунга 180 ажыг чаа студентилер хүлээп алдынган турар. Башкы училищениң боттарының өөренир күзелин илередип турар аныяктар хөй. Август 15-ке чедир 145 аныяктар өөренир дугайында билдирнишкенин киригээр.

Ийн чус ажыг аныяктар болза,

көдээ ажил-агый техникумунун агрономия, зоотехника болгаш ветеринар салбырларына өөренир дугайында билдирнишкенин киригээр. Эртем-билиглерни шингээдип алыр дээш аныяктарның сонургалы өскөн.

Чаа өөредилге чылында школа-

лары хандыраар сорулга-биле областтың ном үндүрер чери 75 муң тиражтыг янзы-бүрү эртемнер талазы-биле 8 өөредилге номнарын парлап үндүргөн. Ам школар библиотекалары чаа өөредилге номнары-биле долдунар. Ном садыглары оларын алгаш, садып тараткып эгелзэн.

БЛАГИНИНА.

Колхозтарның удуртуп каадырларының быжылгаар болгаш кижизидер

Большевик партияның удуртулазы-биле бистин чуртувас социалисттик көдээ ажил-агыйн хөгжүлдө кайгамчыктыг чедишкенин чедишп алган. Курунениң талазында колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга көргүскөн дузаламчының база колхозчу көдээниң ажил-ишчилериниң идепкейлигиниң түңнелинде дайын сөөлдүдөгү беш чыл планының дүрүмүзү дайынның аар-берге уруктарын уузтааза болгаш көдээ ажил-агыйнч бүгү адырларын чаа күчүдүг көдүрүлүшкүнү чедишп алган.

Көдээ ажил-агыйнч кол культу-раларының бүдүрүлгези болгаш малдык баш санын хөгжүдериң дайын мурнундагы денеди элээн улуг хемчээлге аскаң. Колхозтарның нитиниң ажил-агыйы өскөн болгаш улам-на быжылгап, колхозчу көдээниң техника-биле чепсегденишкенин көдүрүлгөн, социалисттик чэр ажилының каадырларының хүрээлини немешкен.

Партия болгаш чазактын база бүгү совет тараачынарның күженишкени-биле көдээ ажил-агый талазы-биле кол сорулганы — көдээ ажил-агыйнч бүгү культу-раларының дүжүттүүн улам ынай элээн улгатырарын, оон-биле кады оон продуктулуун элээн өстүрерин чедишкенин шиптирлээринге, колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда бүгү-ле таарымчалыг байдалдар тургустунган.

Социалисттик көдээ ажил-агыйнч бүдүрүкчү күштериниң чаа күчүдүг көдүрүлүшкүнү хандыраар хейчелери, системазында биче колхозтарны улуг көдээ ажил-агый артели-рин кылдыр катыштырары чугула укур-дузалыг болуп турар.

Шыдамык тускай эртемниглер болгаш дуржулгалыг практиктер баштап турар улуг колхозтар биче-

колхозтарга бодаарга элээн артык күштүг болуп, нитиниң ажил-агыйын улам-на чедишкенин хөгжүлдүп, бар турар ишти курлавырларын бүрүн ажиллап, эртемниң болгаш колхозчу практиканың чаа чедишкенин алыр калбаа-биле ажиллап, нитиниң ажил-агыйнч хөгжүлдүзүг чедишкенин дүргөн чедишп ап турарын колхоз бүдүрүлгезиниң хөй чылдарда дуржулганы көргүскөн. Шыны-биле алырга, тускай эртемниглер колхозтарга ажилдаары-биле улуг күзедиг чоруп турарлар. Ленин — Сталинның партизанын херзегне бердинген, совет өөредилге черлеринге кижизиткен ол кижилер коммунизмни тургузарының херзегне боттарының бүгү күштерин болгаш билиглерин бээр дээш чүткүп турар.

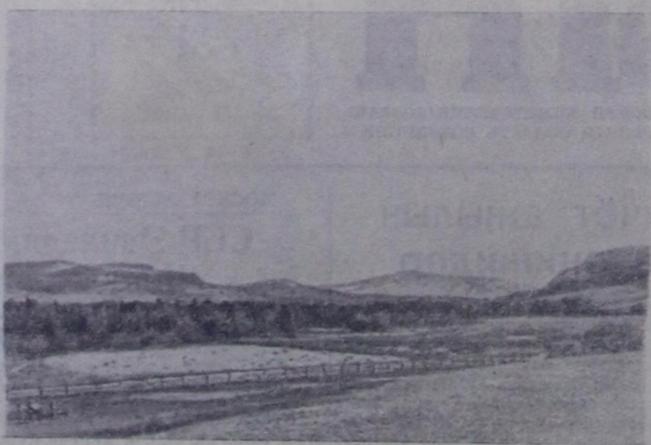
Колхоз тургузушкунунуң байдаларына ажил-агыйнч чорударының харысалганының аарынын төвү колхозту удуртурунче, колхозтун удуртуп төвүндө чайлы берген—деп Сталин айттып турар.

Колхозтун удуртукчу ханы билдирерин болгаш организастаар аргаларын шингээдип алган турар укурлуг. Колхоз даргазы артелиң бүгү кежигүннериниң идегелинге хүлээткен харысалгалыг кижизиткен болур. Амгы үениң көдээ ажил-агый техникасына болгаш мурнакчы агрономия эртемниң үндөзүлгезинге улуг болгаш янзы-бүрү талаалыг сайзырангай ажил-агыйнч удуртуру аңаа идегез. Ындыг ажил-агыйнч чедишкенин удуртуп төлөөдө, күрүениң эрге-ажыктарын шыңгыы салгыр херек, партия болгаш чазактын айттышкынына кааза-даа, бүгү-ле чүдүлдө амдыралга чорудар, колхозчу амдыралдын кол хоюлузу — көдээ ажил-агый артелиниң Уставын камгаларына түрүр укурлуг.

Колхозтарның удуртуп ажылынга көдээ ажил-агыйнч тускай эртемниглерин шилеп, депшидип үндүрери партия организацияларында улуг болгаш кызымак ажылды негеп турар. Агрономну азы зоотехникти колхоз даргазының хүлээлгезинге ажилдаарын сүмөлөөдө оон шыдамык болгаш кошкак талазын, база бүгү талааларын эки өөренип көөр херек.

Колхозтар даргаларына сонгуктап тускай эртемниглерин ажилыңга партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органны хүн-бүрүңүг дузаламчызын көргүзөр укурлуг. Көдээ ажил-агый культу-раларының дүжүттүүн улам ынай бедилери, партия, совет организациялардан, ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый Министрствозундан колхозтарның удуртуп каадырларын быжылгаар талазы-биле, ылангыя колхозтар даргаларының составын быжылгаар, чүңү-даа мурнунда удуртуп ажилдарга дээди болгаш ортумак эртемниң көдээ ажил-агыйнч тускай эртемниглерин шилеп ап, депшидип үндүрер талазы-биле ажилдарын элээн экижидерин негеп турар.

Колхозтарның удуртуп ажылынга тускай эртемниглериниң шың шилеп алыры колхозтарның бүгү-ле ажил-чорудулганына таарымчалыг болуп турарын практика көргүзүп турар. Колхоз даргаларында сонгутурган дыка хөй тускай эртемниглер колхоз тургузуунун практиказына боттарының билиглерин чедишкенин ажиллап, мурнакчы совет агрономия эртемниң үндөзүлгезинге ажил-агыйнч организастап, механизацияны калбаа-биле ажиллап, кыска хуусаада нитиниң ажил-агыйнч сайзыралына улуг чедишкенин чедишп алган. Старополь крайда Сталин аттыг канчаар-даа аажок улуг колхозту көдээ ажил-агый талазы-биле дээди эртемниң коммунист эш Лыскын удуртуп турар. Колхозта чэр ажилының бедик культуразының ачызы-биле колхозчулар байлактыг дүжүттү ап турар. Бо чылын тос муң тектар шөлдүн

Тасып хемниң уунда.

Чурук: А. ЕРМОЛАЕВИИ.

Дуржулга станциязынга экскурсия

Көдээ ажил-агыйнч область эргелекчизиниң чанында көдээ ажил-агыйнч тускай эртемниглериниң билин бедидер талазы-биле ийн ай хуусаалыг курзунун дымнакчылары Чадаананың дуржулга станциязынга экскурсиялап чораян.

Экскурсияны кол сорулгазы болза, социалисттик чэр ажилын болгаш мал ажылын сайзырадыр аргаларың талазы-биле херек кырында боттандырып турар эртем ажилының практиктиг чедишкенин көдээ ажил-агыйнч тускай эртемниглер өөренип таныжып алгаш, ол чедишкенин колхоз бүдүрүлгезинге непередип, практик кырынга ажиллап, боттандырып болур.

Мал ажылын хөгжүдөр, оң продуктулуун бедидер талазы-биле эртем ажилының чедишкенин дугайын көдээ ажил-агый пропагандазының область эргелекчизиниң начальниги эш Вишняков, дуржулга станциязының директору эш Кукин олар экскурсияларга тодаргай таныштырып, ангы-ангы темаларга лекциялар номчаан.

Станцияда симменталь уксаалыг бугалар-биле тыва инектерин хайнакташтырганыңдан үнгөн инектерин рекордтарының бирээзиниң-не суду чүгүлө лактация үзүндө 3.040 литр болуп, сүдүнүң үзү 4,5—5 уу чедишп турар. Симменталь-биле тыва инекти ийн дугаар хайнакың 1 хар 6—7 ай назылында дигри денизи 400 килограмм ажып турар. Ийн дугаар хайнакташкыңдан үнгөн 4 ай назылыг бызааның дигри денизи 180—200 килограмм чедишп турар болгаш бызаа боду эъткир 30кур, улаг болуп турар. Семиртип одарлаткан инектерниң дигри дензи немелдеш дүн хүн итинде ортумаа-биле 1000—1100 грамм чедишп турар.

Дуржулга станциязы симменталь уксаалыг бугалар-биле чуртун биче мөзү-шынарлыг инектерин хайнакташтырганың түңнелинде бе-

дик продуктулуг, чуртун климандың таарымчалыг эъткир, сүткүр инектер өзүп турар.

Чылгы мал талазы-биле дуржулга станциязы Устүү-Енисей уксаалыг, база тыва эъттары сайзырадып турар. Ынчангаш станция челер уксааның эъттары-биле Устүү-Енисей уксаалыг болгаш тыва эъттары, дончак уксаа-биле Устүү-Енисей уксаалыг, база тыва эъттары хайнакташтырып турар. Челер болгаш дончак уксаалыг аскырлар-биле тыва чылгы малды хайнакташтырганыңдан үнгөн бир дугаар хайнак мал муңуштуунуң-даа, чүк сөөртүрүнүң-даа талазы-биле тыва эъттардан артык шынарлыг болуп турар. Оон ынай челер, чүгүрүк эъттар база үнүп турар. Дончак уксаалыг аскырлар Устүү-Енисей уксаалыг чылгы малды хайнакташтырганыңдан үнгөн 2 харлыг бир дугаар хайнактың хендирбегинде чедир бедии 150 сантиметр чедишп турар. Станцияны чылгы малы чөр одарында хандырттып турар.

Хөй малды нарчы дүжүгү уксаалыг кошкарлар болгаш каракул уксаалыг кошкарлар-биле хайнакташтырып, хайнак хойлардан бедик шынарлыг, хөй дензигли хөй дугун ап турар. Ылангыя каракул кошкарлар-биле хайнаштырганыңдан үнгөн хөй эът-чылгы хайнак хойларын станция өстүрүш, колхозтарже тарайдып турар. Ол хайнак хойлар чуртун одар-белчиринге эки таарымчалыг.

Ол ышкаш чэр ажилының культуразын улам бедилер дээш станция канчаар ажылдап турарының дугайын дуржулга станциязынч улуг агроному эш Спиридоновтун удуртулазы-биле танышкан бис.

Экскурсияга чораян агрономнар, зоотехниктер, мал эмчилери болгаш чэр башкарыкчылары станцияның ажил-чорудулганында эки дуржулгаларың кончуг кичээлгеилг танышкан.

И. КОНГАР.

Колхоз тудуу

Тудуг материалдарын чөп ажылгап турар

Сүт-Хөл районун Сүт-Хөл суму-зунда Киров аттыг колхозтун ажил-агый төвү—Кара-Чыраа тудуг ыажын 60—70 километр ырак хемнер баштарыңдан сөөртүп, хөй күш үндүрүп турары аажок чок деп санааш, артель баштаар чери бо чылын саман бүдүрүлгезин организастааш, дой-довурактан тууйбулар бүдүрүп, ол материалдан чуртталга бажынаарының болгаш бүдүрүлгенин оран-бажынаарының тудуглары калбартып турар.

Саман бүдүрүлгезиниң материалдары-биле артель чуртталганың 4 бажынаарын, автомашина гаражын, мыйыстыг бода мал кажаазын тудуп дооскан. Ол ышкаш артель тууйбу бүдүрүлгезин база организастаан. Ук бүдүрүлгө районун барык-ла бүгү колхозтарын тууйбу-биле хандырып турар. Саман бүдүрүлгезинде колдуунда херзегеннер ажилдап турар. Оларның иштинден Бидимаа, Дыйытмаа олар мурнакчылар болуп турар.

Саман бүдүрүлгезин организастаан чорук артелиге улуг ажыктыг болган. Киров аттыг колхоз саман тууйбулар-биле чуртталганың, бүдүрүлгенин янзы-бүрү тудугларың калбартыр.

М. ДАРЖАИ.

Колхозчу тудугларның темпизин дүргедедир

Танды районун Элегесте «Победа» колхозтун тудуг бригаданың кылган ажылы болза, бо чылдың чазынында бригада 2000 кезек чудукту кезип белектээн, оон ынай 500 кезек чудук суг оруу-биле эккелдинген.

Тудугчулар 8 чуртталга бажынаарының ханазын тургускан. Бызаңчылар Чыртак-оол, Ензак, Шожаң-оол болгаш Чүлдүм-оол олар наашан ажил нормазын хүн-бүрүдө 130—150 хуу күөсөдип келген. Тудугларның нити байдалын ап көөр болза, оң ажилында чептерстөө элээн бар. 1951 чылда 20 чуртталга бажынаары бригада тудар турган. Херек кырында чүгүлө 8 бажынаарының ханазын тургускан. Тудуглар темпизин дүргедир дээш тудугчулар күш-ажылдын бүдүрүмчелин бедилер херек. Колхозтун баштаар чери тудуг-сууржулгаже кичээлгеилг угландыраар.

М. МИРЧИН.

Клуб эки ажилдап турар

Каа-Хем районун Бурен-Хем-Аксы суурда көдээ клуб болгаш ук клубта библиотека чонун ортузунга культура-массалыг ажылды эки чорудуп турар.

Клубтун активчилери сөөлгү үеде «Сталинчы орук» колхозтун колхозчуларының ортузунга бүгү делегей байдалының дугайында бир удаа лекцияны номчуп, 6 удаа беседа чорудуп, 15 удаа солун номчуп, хана солунун үш удаа, агитаторларны 20 удаа үндүрүп, үш каттап кино көргүскөн.

Дүжүт ажаап алышкынының үзүндө клубтун болгаш библиоте-каның чорудар ажилының планын көдээ Совет бадылаан. Ол ышкаш машинистер аразына шилчип чоруур кызыл тукту тургускан.

Клуб эргелекчизи эш Базыр-Тараа 300 ажыг янзы-бүрү номнарлыг библиотеканы биле кады ам тәрға ховузуңда ажилдап турар.

А. ЧЫРТАК-ООЛ.

Малчынаарының күш-ажылының бедик түңнели

Чөөн-Хемчик районун улгатыр катышкан «Коммунизмче орук» колхоз бо чылын хөй, өшкү малдын өзүлдүзүниң планын чедишкенин күөсөдип турар.

Колхозтун хөй мал фермазының эргелекчизинде ВЛКСМ Тыва обкомунун кежигүнү эш Арак-Кара ажилдап турар. Колхозчу хөй-жүрүлгө эки түңнелде ажилче ол чөп организастап шыдаан.

Бо чылын хөй малды бажы 1450, а өшкүнү 750 баш четкен турар укурлуг. Ам херек кырында 1460 баш хөй, 1050 баш өшкү бар. Төрзөн 458 хөйлардан төртүнгөн 473 хураганнарын, 247 өшкүлөрдөн 264 анайлары камгалап алган. Колхозтун алдарлыг малчыны Донгак Дамаажык 245 хөйлардан 250 хураганнарын, малчын Серен-Торжу 145 хөйлардан 148 баш хураганнарын чидирг чокка ажаап алганнар.

Колхозтун хөй болгаш өшкү малдары чайгы үениң боду бүткен белең одарларында эки сембир турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

(«Правданың» мурнуку чүүлү).

Молотилкага шак графигин ёзугаар ажилдаарының дуржулгазы

Көдээ ажил-агыйны чаа машина-техника-биле чөпсөглээр дугайында партия болгаш казак могаг-шалаг чокка сагыш салып турар. МТС-териниң болгаш совхозтарның механизаторларының сорулгазы болза, машиналарның бүдүрүкчүлүгү бедидери болгаш ол техниканы туулунга чедир амыгылаары болур. Бистин чуртта комбайн—дүжүт ажаап алышыканың кол машиназы, ындыг-даа болза, амдызында тараа культураларының дүжүдүнүн дөртенден ажыг хузуун нарын молотилкалар-биле бастырып турар. Ынчангаш молотилканың бүдүрүкчүлүгү бедидери канчаар-даа аажок ужурудузайлы болуп турар.

Украин ССР-нин Чернигов областа Березняк МТС-тин «МК—1100» деп молотилканың ажилдап тургаш, нарын молотилканың бедик бүдүрүкчүлүгү ажилдаар аргазын 1949 чылда бир дугаар-ла ажилдап кылган болгаш ажыглаан мен. Ол арганың үндесини болза, тараа бастырыш шак графигин ёзугаар организаастаары-биле кады машинаның ажилдын организаастың амыгылаарын бедиктенки болур.

«Праця» колхозтун 2000 гектардан хөй шөлдүгү байлакшыл дүжүтүг тараа культураларын бастырыш менээ оонажып турган. Ээлчегде норма 12 тонна турганының орнуга ажилдын эгезинде хүнде-ле 12—14 тонна тараа бастырынып турган. Ынчангаш колхозта партия организаастың дузалалчызы-биле база муракчы колхозчулар-биле кады молотилканың бүдүрүкчүлүгү бедидер талазы-биле хемчеглерин ажилдап кылырынга кирген мен.

Шак графигин ёзугаар тарааның бастырышын шак бүрүзүнде планын оонаалдыны тургускан, бүгү ээлчег дургузунда ажилдын темпиниң ол хөвээр чорудуп турган бис. Тарааның байдалына хамаарыштыр молотилканың ажилчын организаастың бурун ажилдаарын, сноптарын дамчыдарындан эгезиш шандан тарааны сөөртүп үндүреринче чедир тараа бастырыш бүгү ажилды шын организаастырып, херек кырында бастырган тарааның контролон болгаш молотилканың бүгү ээлчег дургузунда ажилдаар шынарын үргүлчү көөрүн оон-биле кады хандырган бис.

Шак графигин ажыглавышан, молотилканы тараа бастырыш бедик бүдүрүкчүлүгү чедип алыр дээш агрегат кичээнгейлиг белеткетинен.

Молотилканың бүгү-ле ажилчын организаастың ол ышкыш молотилканың хөдөлдире тракторну техника талазы-биле эки белеткээр. Молотилканың биче-даа доктаары агрегаттын бүдүрүкчүлүгү кудулардынга чедир. Ынчангаш молотилканың болгаш тракторну чогуур өйүңде эки шынарлыг септээр — бүгү сезон дургузунда бастырыш агрегаттын шак

графигин ёзугаар үзүктел чок ажилдаарынга эн чугула чүүл болур. «МК—1100» деп молотилканың тарааны бастырыш шынарын кудулатпайн, харын молотилканың тараа эртерер санын көвүдөдирин хандыраары-биле молотилканың конструкциянга моон алаанда сайзырадылганы кирген мен.

Молотилканың кайы-даа талазында жонудалыг тараа каар аппараттын немелде шөлчүгөштерин тургускан. Ол база молотилканың барабанынче хөй тарааны үзүктел чокка бээринге ажыктыг болган. Ол шөлчүгөшкө ийи сноп дамчыдыкчылары болгаш ийи барабанчиктер ажилдап турган.

Сноп дамчыдып бээр немелде столду молотилканың бир талакы ийинде кылган. Сноп дамчыдып бээр немелде столду кылганы — молотилканың ийи талазындан снопту барабанче дамчыдып бээр арганы организаастаарын хандырган. Ол сноп дамчыдып бээр аппараттын дүрген элээрин болдурбас дээш оон-даа өске таарымчалыг чүүлдерин немей тургускан.

Трусуаль валының шкивазының диаметрин 160 сантиметр чедир улгатырган. Ол база молотилканың барабанын аңаа ажилдап турганынга болаарга элеваторун тарааны көдүрериниң бүдүрүкчүлүгү бедидер арганы берген.

Тракторнун шкивазындан барабанын валының шкивазынга чедир шөө тырткан ременин 16 сантиметр чедир узаткан. Ол бөлзө, барабанын элээн ден-дески ажилдаарынга арганы берген. Ол ышкыш тарааның саванындан дүрген адырларының таарыштырылганы кылган.

Сула тараа бастырыш үеде бирги арыглаашкындан келген бүгү тарааны элеватор көдүрүп шыдавакка тараа арыглаар элгээштин аразын 20—40 миллиметр кылдыр тургускан мен. Элеваторче көдүрүлбээн тараа элгээштин алаанда тускай белеткеп кылган демир хемчегешке дүшкөш, хааржакка барып дүжер, оңу веялкага арыглап турар.

Сес лампага чырыкты берип турар 200 ватт күштүгү электрорегисторну тракторда тургускан: тараа кирер черде, саван болгаш тараа погу үнер черде, снопту дамчыдып бээр столда, ийи сараатта, саван сараалында, деңизилде болгаш тракторда чырыктылар бар. Чырыкты-биле мынчаар хандырынгандан бригада дүңдө-даа чедикшикниң ажилдап турар.

Молотилка ажилдап турар үеде бүгү механизмнерин ажилын, подшипниктерин чаар болгаш кынаар база ажилчын организаастың таарыштырыш үеде машинаны каш минутта тургузуп алгаш мен болгаш дузалалчы-биле кады кичээнгейлиг хынап көрүп турар бис. Оон-биле молотилканың бүгү-ле хүн-дүн дургузунда

үзүктел чок ажилдаарын хандырып турар бис.

Агрегатты белеткээр-биле кады бүгү бастырылга бригаданың амыгы-лын эки организаастаар херек. Бригаданың амыктыгы бурузу шакта, ээлчегде бастырыш тарааның оонаалдызын, бодунун хүлээлгезин болгаш дааскан ажилды дүсөдир чурумун билген турар журулу.

Молотилканы шанаар аразынга үргүлчү-ле сөөртүрүн болдурбас дээш бир шагга 50—80 гектар тарааны сөөртүп алыр. Молотилканы дөрт сарааттын аразынга тургузуп ал, молотилканың кайы-даа талазында ийи-ийи сараат тараа турар кылдыр таарыштыр тургузуп алыр.

Саван көдүрүкчүзү чок ажилдап турар үеде бастырыш тараа тараалда саваның харугада 100 метр хемчээлди черге ийи сараат кылдыр тургузар. Саваның чоогунга тарааның погун саванга доктар болбазын дээш база бөле сарааттап турар. Тарааны молотилкадан 20—30 метр ырадыр сөөрткөш деңизилеп, шандан сөөртүп ап турган.

«МК—1100» деп молотилка саван көдүрүкчүлүгү ажилдап турар үеде тараа бастырыш бригаданың составы чикеш-биле мындыг болуп журулу:

барабанчиктер—4, дузалалчы барабанчиктер—2, сноп кезикчилери—2, сарааттарда сноп дамчыдыкчылары—12—17, тараа погун бөлөр болгаш оңу четкиге салырлар—4, саван сарааттакчылары—8—9, тараа погун сөөртүп сарааттаарлар—2, тарааны савалаарлар—4, шанын бригадир—1 кижиле болур. Ол ышкыш тараа погун ажаап алыр четкиге ажилдаар ийи аът чугула херектелер.

Молотилкага сноп берикчинин чөпсөглөп кылганда сноп дамчыдып бээр ажилчыннарын саны 4—6 кижиле чедир өзөөжөр.

Дамчыдар столга ийи барабанчиктер, ийи сноп кезикчилери, ийи дузалалчы барабанчиктер кескен сноптарны холуштур чазай тудуп берип турган. Сноптарны үзүктел чок дамчыдары-биле сараат бүрүзүңге 6—8 колхозчулар ажилдап турган. Барабанчиктер шак бүрүзүңде, а өске ажилчыннар дөрт шак болган соонда солчуп турган.

1949 чылдын июль 16-да баштайгы шак графигин ёзугаар ажилдаарының аргазына кирип, ол хүн 62,8 тонна тарааны бастырган бис. Июль 19-та—82,55 тоннаын, август 6-да—95,72 тоннаын болгаш август 30-де—132,1 тоннаын бастырган бис. Ол болза, 1949 чылда «МК—1100» деп молотилкага бүдүр ажилдын рекорду болган. 1949 чылда бистин бригаданың нитизини-биле 1.545 тонна тарааны бастырышкан, оон-биле кады 1.719 килограмм кывар чүүлү камнап алган.

1950 чылдын август 18-те тайбынның ээлчээнге кирип, «Сера болгаш молот» деп заводтун саван кө-

дүрүкчүлүгү «МК—1100» деп молотилканы «ХТЗ» деп тракторга кожуп алгаш, 22 шак 40 минутта 141 тонна тарааны бистин бригаданың бастырган. Ол болза, 1950 чылда бистин ажилдын рекордтуг бүдүрүкчүлүгүн чөдөп алганымыс болган.

Ийи сезон дургузунда 2.522 тонна тарааны бастырган бис. Ажилдын бүдүрүкчүлүгүнүн бедэни бастырылганын шынарын кудулатпайн турган деп чүвени демдегелеп каары чугула.

Бастырыш агрегатка шак графигин машинистерин ажилдап эгелээр мурнунда колхозтун хову ажилының бригаданың бригадир-биле кады тургузуп турар. Тарааның үнүп турар байдалына хамаарыштыр бир шакта бастырыш болур тарааның хемчээлин билеп алыр.

Шак бүрүзүңде ажилдааш каш тонна тарааны бастырышын бүгү бригада билер журулу. Шанда азып делгээр көргүзүп самбыразынга шак бүрүзүңде ажилдын түннелин бирип турар. Тараа бастырышын талазы-биле шак оонаалдызын күсөтпээнде бригадир оңу чылдаганын тыяр, оңу узуткаарының талазы-биле дарый хемчеглерин алыр.

Масса-политиктиг ажилды эки организаастаанын ачызы-биле агрегатты улуг чедикшикниң амыгылаарын бистин бригада чедип алган. Бистин шаңымыска үргүлчүлүгү агитпунктузу турган. Ажилдан хостуг колхозчуларга агитаторлар бөсөданы болгаш солун номчулганын чорудуп турган. Бистин амыгылаарын түннелин, ол ышкыш бригаданың чамдык кежигүннериниң амыгылаары четкестерин «Дайынчы хуудустарга» чырыдып үндүрүп турган. Шаңга политик-массалыг ажилды колхозта партия организаастың болгаш комсомолчулар организаастаан.

Бистин көдээ ажил-агыйыстың байлакшы чөпсөглөнгөн техниказын эки-не бүдүрүкчүлүгү амыгылаарыга колхозтарын улгатыр катышканы таарымчалыг болган. Улгатыр катышкан колхоз молотилкага ажилды бүдүрүкчүлүгү бедидерин хандыраарына чогуур санын колхозчуларны тускайлап болур, оон-биле тараа бастырылганын дыка дүргөдөдир.

Березняк МТС-тин машинистеринге 1947 чылдан эгелеп ажилдаан мен. Амгы үеде көдээ ажил-агыйны механизастаарының болгаш электрижериниң Нижинск техникумунда өөренип турар мен. Ындыг-даа болза, дүжүт ажаап алышыканының үезинде Березняк МТС-те «МСА—1100» деп автоматтыг молотилкага машинист болуп ажилдаар мен. Бүгү аргаларын санал көргөш, бистин бригаданың 20 ажил хүнүңде 1.200 тонна тарааны бастырыш шылаар деп шитпирлеп алган мен.

Н. БРЕДЮК,

ССРЭ-нин Дээди Сөвөдидин депутаты, Сталинчы шаңналдын лауреады.

Шилчиер Кызыл туку тывыскан

Улетпур бүдүрүлгелерин профэвилек обкомунун президиуму шоль айда бүдүрүлгелер аразынга чаргын социалист чарыштын муракчызы болган сапог даараар мастерскаяның коллективинге шилчиер Кызыл туку тывыскан.

Мастерская шоль айда бүдүрүлгениң бүгү көргүзүлгенин талазы-биле планын ажыг күсөткөн болгаш нити планын 118 хуу күсөткен.

Шилчиер Кызыл туку улетпур бүдүрүлгелерин профэвилек обкомун дарганының оралакчызы эш Емельянец август 14-те кээп тывыскан.

Коллективтин ажилчын, албан хаагчыларын мурнунда стахановчу эш Рошинин чугааланың: «Бо шилчиер Кызыл туку ап тура бодуустун бүдүрүлгенин продукцияның сан талазы-биле планын ажыг күсөдиринден аңгыда, шынарын улам бедидериниң бүзүредип тур бис. Шаннаалдык бо тугун бодууска үр кадагалаарымыз ажилды бедик бүдүрүкчүлүгү-биле боттандырыш бис». Эш Рошинин чугаанын стахановчулар Лимичкий, Софронова олар база деткип чүвө чугаалааннар.

И. МААДЫР-ООЛ.

Боттарының ажил-херектериниң мастерлери

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозтун дарганыры Монгуш Даргы, Ооржак Семис-оол олар көдээ ажил-агыйның чөпсөк-херекселерин септеп деринеринге үргүлчү кызымак ажилдап келгеннер.

Олар бо чылын сизген ажаап алышыканын машина, айыры, дырбаш болгаш өске даа херекселерин септээринге болгаш немей кылырынга улуг ажилдарын кылганнар.

Ам тарааның күсүкү ажаап алышы-

М. ООЛЧУКАЙ.

Социалисттик өңчүнү камныг ажаап турар

Улуг-Хем районун «Кызыл туку» көдээ ажил-агый артелинде «ГАЗ—51» деп маркалыг чык машиназы бар. Оңу чолаачызы Григорий Ножкин ол машинаны онза камныг эдилеп турар. Колхоз ол машинаны санып алганындан эгелээш-ле оң чолаачызына эш Ножкин ажилдап кирген. Оңу дуржулгалыг болгаш ак-сепкилдиг чоруун колхозчулар мактап турар. Мынчага чедир колхозтун ол машиназы үрелишкениге таварышпаан. Колхозтун чуртталга бажынаарының тудуунга белеткээр хөй санын ыяшты ол машина-биле дажыгалаан. Ол ышкыш эрткен кү-

зүн тараа ажаап алышыканының үезинде эш Ножкин тарааны шаңче дажыгырга болгаш оон күрүңе складынче сөөртүрүңге ол көчүгү салыпкын ажилдаан. Бо чылын сумунун долу эвес ортумак школазын Улуг-Алаакка турган Жаңынын Арыскан суурже дажырынга эш Ножкин көчүгү идекпейлиг киришкен. Ол болуңуң машиназы-биле школаның улуг интернадын дажыгалаан. Машина аң-даа чаа машиналар ышкыш эки ажилдап турар.

Д. САРЫКАЙ.

Нитиниң малының өзүлдези дээш кызымак малчын

Улуг-Хем районун Көк-Чыраа сумунда Ленин аттыг артелиде күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн бедидип, нитиниң күш-ажылынга идекпейлиг кирип турар муракчы колхозчулар көвүдөп турар.

Колхозчу ажил-ишчилер Доржу, Суван, Мамай-оол, Т. Донгак, К. Кызыл-оол олар сизген ажаап алышыканынга үргүлчү ажилдавышпаан.

Д. НИКОЛАЙ.

хүн нормазын 105—120 хуу чедир күсөдип турар.

Колхозтун ногаа бригаданында ажилдап турар Т. Донгак, Д. Серенмаа, Анды оларнык биче бурузу июль—август айларын дургузунда 71—75 күш-хүннерин ажилдап алганнар.

Румын улустун байырлалы

Август 23-те Румынияның фашизмден хосталган хүнүңден бээр чеди чыл оол болуп турар. Бо хүнүң демдегелеп тура румын улус бодунуң улуг хосталгазы болгаш өңчү — Совет Эвилелинге ханызы-биле өөрүп четиргерин илередип турар. Тийнедгелиг Совет Армия румын черден немец фашисттик эжелекчилерин каян-даа катал келбес кылдыр үндүр сывырган болгаш чуртка демократтыг хөжүлдени чорудар арганы берген.

Румынияны улустун эрге-чагыргазы улус демократтыг чарыкчыларын чоруткан. Оон иштинде монархияны дүжүргөңгө, чер реформазын чорутканы болгаш үлетпурну күрүени болдурган улуг ужурудузалыг. Румынияны ажилчын партиязының удуртулганы-биле ажилчы чоңнар чуртка помещик-буржуаз тургузуңу катал тургузар дээн реакцияны орадалдыкшыкынарын чылча шаап, бодунуң чуртунуң хамаарышпас чоруун болгаш күрүне талазы-биле тускай эргезин хандырган.

Найрал, кады ажилдаажылга болгаш бот-боттарынга дузалалыг дугайында Совет Эвилели-биле Румынияны төвүзүңге чугула болушкун болган. Ол керээ болза, ийи чурттары аразында политиктиг, экономиктуг болгаш культуртуг харылзааларны чедикшикниң хөжүдериңге идегелдиг үндезин болган. Оон-биле кады ол керээ болза, Европага тайбынны быжыкчыларын херезинге улуг салышкын болган. Румын улус республика тиндиз социализмин улуг чуртунга баштатырган тайбынны лагеринде бодунуң турар черин быжы-биле ээлээн.

Бодунуң эрткен оруунче хая көрүшүңа, чаалап алган чүүлдериниң түннелдерин кылгаш, румын улус болза, чаа амыдырал тургузарынга оон кирген күнженишкени байлакты үрө-түңнелди бергенин улуг ханышкын-биле болгаш өөрүшкү-биле көрүп турар. Улустун эрге-чагыр

газыны чылдарында румын улус улуг чедикшиктерин чөдөп алган. Эргидеги хааныг Румыния ыдыг чедикшиктеринде болурдан туржук, бодап-даа шыдавас турган.

Шаанда Румыния Европаның экине хожудангай чурттарының бирээни турган. Капиталистер болгаш помещиктер улус чоңу дарлап, дээр-белеп чораян болгаш оңу караныг бүдүүлүккө тудуп турган. Чурттуң национал байлаан иштинки хөрөңгитенер даштыкы монополистерге чээли кылдыр берип турган. Немец-фашисттик эжелелдин болгаш дайынны чылдарында румын улус оңза аар-берге чурттап турган. Фашизмден Румынияны хосталганынга чедир оон экономиказы буурап дүжүренин кыдыныга четкен турган.

Румынияны ажилчы чоңнары чурттуң бүрүн эргелди ээлери болуп алгаш, үрелиң сандалаан улус ажил-агыйын чүгө катал тургузуп шыдаан эвес, харын база улам ындайгы хөжүлдениң оруунче оңу бурунгараткач. Бир-бир чыл хуусаалы ийи планынары (1949—1950 чылдарда) чедикшикниң күсөткениң түннелинде национал үлетпурнуң бүдүрүп үндүрер чүүлү 1948 чыл-биле деңизерге ийи катал өскөн болгаш дайын мурнундагы деңдөлдү дыка ашкан.

Улетпурнуң мурнунда хожудангай турган адырлары: электртехника болгаш тудушкунуң чедикшикниң хөжүгүп турар. Эрткен чылын электротехниктиг үлетпурнуң продукциязы 1948 чылдын деннелинден дөрт ажыг катал улгаткан, ыңчаарга тудушкунуң хөмчөөли алды чартык кататкан ажыг өскөн. Металлургия, нефть, хөмүр-лаш үлетпур улуг чедикшиктерин чөдөп алган. Бо чылдын ийи дугаар кварталының күрүне планының күсөлдөзүңүн дугайында Румын улус республиканы статистик эргелдениң чоокта чаа чарлаан медээзи болза, республиканың үлетпурнуң темпизин улам-на өзүп турарын херечилеп турар. Эрткен чылдык ийи дугаар

кварталы-биле денпэрге, үлетпур бүдүрүлдөзү үжөн ажыг хуу көвүдээ.

Чурттуң тус-тус районнарында чаа фабрикалар, заводтар, электростанциялары тудулууга болгаш тудууп турар. Улуг тудууларның бирээни Дунай биле Кара далай аразының каналы болур. 70 километр дургулуг каналдын унунга дөрт чаа хоорайлар, оон иштинде Констанцадан улуг порт хоорай тургустунар. Чоокку беш чылдарың дургузунда Дунайың балгашты шынааларын ажилдаар талазы-биле улуг ажил чорутунар, ыңчаарга беш чыл болгаштың Бухарест — Дунайың чаа каналының тудуушкуну эгелээр.

Чурттуң экономика болгаш культура талазы-биле чүс-чүс чылдарда чыдып калган хожудангайын узуткаар, республиканың хамаарышпас чоруун быжыглаар болгаш чоңунуң амыдырал деннелин бедидер сорулганы Румынияны ажилчы партиязы ажилчы чоңнарын мурнунга салган. Ол орукта чугула чада болза, улус ажил-агыйының беш чыл планы болур. Ол планы боттандыраарынче румын улус бо чылын кирген. Беш чыл планының кол сорулгазы болза, чуртту моон ышай индустриядери болгаш электржидери, база көдээ ажил-агыйны чоорту чартары болур.

Улустун эрге-чагыргазы пар үлетпурну бүгү улус ажил-агыйының көдүрүкчүлүгүнүн шитпирлиг үлдезини кылдыр хөжүдериңче канчаар даа аажок улуг кичээңгө салып турар. Румынияны деннелден чүүл бүдүрүп кылдыр үлетпур, мурнунда даштыкыдан хамаарыш турган болза, ам чуртта дизелдер, трансформаторлар, шрикопшынниктер, чүүл-бүрү станоктар, тракторлар, комбайнар болгаш өске-даа машиналар бүдүрүп үндүрер таарыштыр тургустунган. Чүгө 1950 чылда безин Румынияны бүдүрүлгелери үлетпур продукциязының

чүс ажыг чаа хевирлерин бүдүрүп үндүрерин шитпээдип алган. Беш чыл планы-биле кады республика чурттуг электржидериниң оң чыл планың боттандырылгыч кирген. Ол планын күсөдип келирге электри күжү ажилдап үндүрер үш чартык катал өзөр. Ылангыч көдээ черлерин электржидерлешчү улуг кичээңгөйин салып турар. Баштайгы беш чылдарың дургузунда Румынияның 2 муң көдээ суурлары электри күжүн алыр.

Чуртту чедикшикниң индустриядери болгаш электржидери, чуртту бодуну машина тудуушкунун хөжүдери болза, көдээни чарыгырга таарымчалыг байдалдарын тургузар. Көдээ ажил-агыйның техниктиг баазанын тургузуп турар, ол чорук үрүмек быларгай тарааның ажил-агыйның улуг коллективтиг көдээ ажил-агый оруунче чорту кирериниң аргаларын алгы-биле ажилдаар. Ам республикада коллективтиг ажил-агыйлар тургустунуп турар. Ынчаарга улустун эрге-чагыргазы оларны организааст талазы-биле быжыкчыларын бүгү хемчеглерин ап турар.

Көдээже чыл бүрүде-ле улам-на хөй тракторларны, андазынарын, молотилкаларын болгаш өске-даа көдээ ажил-агый машиналарын болгаш чөпсөктерин чорудуп турар. Бо чылдын чүгө алды айларында безин чурттуң көдээ ажил-агыйны 1.500 ажыг чаа тракторларын, 2240 трактор андазынарын, хөй молотилкаларын, культураторларын болгаш өске-даа машиналарын алган. Ол үениң дургузунда күрүениң 24 чаа машина-трактор станциялары тургустунган.

Чуртту ховуларында суг мөңүнөп кадагалаар черлерин, сугтарыла бугаларын кылдып турар болгаш ышай тарылганын чорудуп турар. Беш чыл планын ёзугаар чурттуң эки-не кандаачал району болур. Дорбужда ышай куржалары 100 муң гектар болур. Суг мөңүнөп кадагалаар зонаны долданыр 36 муң гектар черге ышай тарытынар. Ам үеде Бристрица хемде суг мөңүнөп кадагалаар улуг черин тургузуп ту-

рар. Ол болза, 200.000 гектар черин сугтарар арганы бээр. Сугтаттыг ховуларың шөлү чоокку чылдарда 1,2 миллион гектар чедер.

Ам чурттуң ховуларында дүжүт ажаап алышыканы чоруп турар. Көдээ ажил-агый культураларының шөлү бо чылын мурнукузундан дыка эки болуп турар. Дыка хөй тараачын ажил-агыйлар гектар бүрүзүңден 30 центнер кызыл-тасты болгаш арбайын, 50 центнер ристи ал турар. Бедик дүжүт болза, черин эзулуг ээлери болган. Тараачынарын кызымак чүткүлдүг күш-ажылының түннели ажил-агый дугайында улустун эрге-чагыргазының үргүлчү сагыш салышыкының түннели болур.

Чурттуң культуртуг арны улам улугу-биле чарыгынып турар. Хүн-бүрүде-ле чүс-чүс чаа школар, клубтар, библиотекалар, номчулга черлери, культура бажынары ажилдап кирип, театрларын, эмнегелерин, уруглар садтарын тургузуп турар болгаш номнарын, содунаарын болгаш журналдарын тиражтары үзүктел чокка көвүдөп, чурттуң эки-не калбак кезектеринге чөдөп турар.

Эрги ёзу-чурумчу аар артышкынаарының бирээни болур бижик билбес чорукту улустун эрге-чагыргазы чедикшикниң узуткап турар. Эрги Румынияга бижик билбестериниң саны 47 хуу, бижикти биче билдериниң саны 27 хуу чедип турган. Ажилчыннарын болгаш тараачынаарын уруглары чүгө ортумак болгаш дээди билиг чөдөп ап шыдавас турган эвес, харын-даа оларның хөй туруузу эге школарга безин өөренир арга чок турган. Ам школар

Улус демократиясының чурттарында

РУМИНИЯГА ШАХТЁР ХУНУН БАЙЫРЛААНЫ

БУХАРЕСТ. Август 12-де румын улус бир-ле дугаар шахтёр хунун байырлап эрттирген. И. В. Сталин аттыг культура болгаш дыштанылга паркынын чайгы театрына болгаш Бухарестиниң ажилчы чонварынын хей муң кижиркирчилик хуралына нефть болгаш хемүр-даш үлетпүрүнүн министр Румынияны ажилчы партиясынын ТК-зынын кежигүнү К. Матиску илеткел кылган.

Улус эрге-чагырганын чылдарында шахтёрларнын амыдыралынын материалдыг болгаш чуртталга байдалы дыка өкжээнин илеткелчи демделгэн. Совет дуржулганы солукшканын түнселинде күш-ажылдын бугуруучулугу 75 хуу өскөн, хемүр-даш болгаш руда тывыкы улгаткан. 1948 чылга бодаарга эрткен чылы 32,2 хуу хей хемүр-дашты чурт алган. Бу үениң дургузунда руда тывыкы ийи катап улгаткан. Бу чылын беш муң ажилчы шахтёрлар боттарынын дыштанылыгын санитарияларга болгаш дыштанылга бажынарына эрттиргенер болгаш эрттир турарлар.

Ол хуралга совет шахтёрларнын төлээлерин удурукчузу Социалист Күш-ажылдын Маадыры Иван Росслинский байыр чедирип чүве чугалаан. Хуралдын киржикчилери румын улустун эң өнүгү бугу делегейин ажилчы чонварынын ынак баштычызы И. В. Сталинга чоруткан телеграмманы үр үзүктел чок адыш чакшканы-биле хүлээп алган.

Дыка хей-кижи киржикчилер байырлыг хуралдар чурттуң бугу төп хемүр-даштыг болгаш даг рудалыг үлетпүрлеринге болгулаан.

АЖЫЛЧЫ ЧОННАРГА ДЭЭДИ БИЛИГ

ВАРШАВА. Дайын мурунда Польшага 50 муң студентлер өөренип турган чүгле 29 дээди өөредилге черлери турган.

Улус-демократтыг Польшада бо чылын 120 муң кижир өөренип турар, 79 дээди өөредилге черлери саваатынып турар. Дээди школаларнын бугу өөреникчилеринин 60 хире хуузу ажилчыларнын болгаш тараачыларнын ажы-төлу.

Польшаның улус республиказын чазак студенттерини улуг сагыш салышкын-биле хүрээлеп турар. Эрткен өөредилге чылында бугу студенттеринин 51 хуузу стипендия ап турган. Бу өөредилге чылында стипендия ап турарларын саны 66 хуу чедир өзер.

ВЕНГРИЯДА КУЛЬТУРА-ЧЫРЫДЫШКЫН АЛБАН ЧЕРЛЕРИНИ ЧЕТКИНИН ӨЗҮЛДЕЗИ

БУДАПЕШТ. Венгриянын улус республиказында культура албан черлериниң четкизи чылдын-на калбарып турар. Ам чуртта 900 ажил клубтар саваатынып турар. Чүгле бо чылын хоорайларга болгаш суурларга 400 культура бажынары ажытылган. Көдээ культура бажынарынын хей кезин тараачын ажилчы чонвар боттары тутканнар. Дайын мурунда чагыс-даа көжүп чоруур кино турбаан болза, ам көдээлерде муң хире көжөр кино ажилдап турар, а ол ышкаш дыка хей турум кинолар бар. Барык-ла муң хире көдээ библиотекарлар организастатылган.

Улус ажил-агынын төгжүдери беш чыл планын өзугаар чуртка 3,5 муң культура бажынары болгаш клубтар тургузуувар, а библиотекарларнын саны 1949 чылдын денели-биле алтыга 8,5 катап өзер. Суур болгаш МТС бүрүзүгө, күрүне ажил-агы черинге болгаш чер ажилынын бугурулге кооператив бүрүзүгө библиотека турар.

БОЛГАРИЯНЫН КӨДЭЭЛЕРИНДЕ САНИТАР ДУЗАЛАМЧЫЗЫНЫН ПУНКТУЛАРЫ

СОФИЯ. Болгарияның кызыл крестизинин көдээ организациялары бугу чуртта санитар дузаламчызынын пунктуларын тургузууп турар.

Толбухин околиде 95 санитар пунктуларын организастаан. Новапазар околиде 45 күш-ажылчы кооператив, чер ажил-агы черлеринде болгаш 100 ажил уруглар садтарынын чанында санитар пунктуларын тургускан. Ол ышкаш чурттуң өске-даа околидеринде пунктуларын организастаан.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязының Кол командалалының дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказынын улустуң армиязының Кол командалалынын август 16-да меделгэни: Кореяның Улустуң армиязынын катыжышкынары кыдат улустуң эки-турачыларынын кезектеринин сырың дем - катыжышкыны-биле фронтунун анга-ангы участоктарына америк-англи агрессорларнын болгаш лисыманчы армиянын

шериглериниң каржы-дошкун атакалары чедишкенин-биле ойтур шапкаш, оларнын дириг күжүгө болгаш техниказыга улуг когаралдарын таварыштыргылаан.

Улустуң армиязынын зениттиг кезектери болгаш самолёттар анаар адыгыж-аңгыларынын отрядтары дайыннын алды самолёттарына андара адып дүжүргүлээн. (СЭТА).

Кореяның хосталганының алды чыл болган оюн корей улус демделгээн

ПХЕНЬЯН. Август 15-те корей улус болза, япон империалистернин колонийниң дарлаандан Кореяны Совет Армияның хостап алганындан бээр алды чыл болган оюн байырлаалды-биле демделгээн. Пхеньянга болгаш өске-даа хоорайларга, база ол ышкаш республиканын суурларынга ол аялдарыг байырлаалга холбашкан ажилчы чонварын байырлаалдыг хуралдары болулаан. Заводтарга, фабрикаларга, рудниккаларга болгаш демир-орук транспортунуң бугурулгелеринге ажилчыларнын болгаш албан-хаакчыларнын коллективтери Кореяны хосталганын алды чыл болган оюнга алдар кылдыр чоруткан чарыжынын түнелдерин үндүргенер.

Кореяны Төп телеграф агентлигиниң дыңнадып турары болза,

(СЭТА).

Кореяның улус-демократтыг республиказының даштыкы черектер министрствозунуң меделгели

ПХЕНЬЯН. (Озалдан келген). Кореяның улус-демократтыг республиказынын даштыкы черектер министри Пак Хен Ениң КНО-нун Кол Ассамблеязынын даргазынга болгаш КНО-нун Аийыл чок чоруунун Чөвүлгелериниң даргазынга меделгелини сөзү бугу корей солуннар парлап үндүргөн. Ук меделгеледе чугалап турары болза:

Мен силерге даразында чүүлдерни дыңнадыр хүлээлгелиг мен.

Корей улус Кореяда америк интервентилериниң үүлгедилеринге канчаар-даа аажок килемеп-Хорандаан. Тайбычылдыга дугайында чугалаажышкынарын үезинде улам күштөлгөн агаардан болгаш далайдан араатанзыг бомбалаашкынары боттарынын сорулгаларын чедип ап шыдавайы, корей улусту коргудар, оң маадырлыг удуранышкынын сыгар деп хей-ле оралдашышаан, америк интервентилер хораннар бугурулгелерин дайында ажилгаарын сөөлү үеде улам-на көвүдөйп турарлар.

Август 1-де туз чериниң шагы-биле 16 шак 30 минута турда, америк самолёттар Ионан хоорайже 300—300 килограмм деизилги ийи химиктиг бомбаларын октааннар. Ук бомбаларнын чаз тепкининиң түнелинде дескиндир бир километр чедир девискээр газ-биле хоранна-тыг болган, ыначаарга ук газ баштайгы 5 минутаның ишинде кара ыш ышкаш тарап турган, оон соонда ол ногаан өнүгү апарган, а он минута болганда, ук газ база катап кара өнүгү апарган. Бомбар душкен районга чыткан демир черекселдер ук газтын уржуудан дадарып, даштар болгаш алюмин кылгалар караргылап калгылаан болгаш ногаан ышкаш аймак өлүп калган, 3 шериг албан хаакчыттар болгаш хоорайнын 40 чурттакчылары хоранатырган. Хоранатырган кижилерин 9-зу аар байдалда туруп турар. Хоранашкынын демдектери болза дидирээшкын, карек-чажынын сылаашкыны, холчок чөдүл болгаш кустурушкун болган.

Август 7-де б шак 30 минутада америк самолёттор хораннар бугурулгелерин бомбаларын Улустуң армиязынын кезектериниң туруп турганы Дунам дагже октааннар. Үстүнде айтылган бомбага бодалаарга, ол бомба 50 килограмм деизилги, ийи чартык сантиметр кызыл бомба болган. Ук бомбаның чаз-тепкен черинге дескиндир 10 метрге кара болгаш кызыл өнүгү ыш тура берген болгаш ол ыш дүргөн тарааш, ак өнүгү апарган. Чаз-тевишкын болган районда ыштар болгаш ногаан үнүштер шугту өлүп калган. Хоранашкынын түнелинде кижилер ол дораан-на меделерин оскунуп турган болгаш чүгле бир шак эрткен соонда минин тургулаан. Хоранашкынын соонда 20—30 минута болганда аастан эмжек көвүк төктүп, оон соонда чараа болгаш куску төктүр болган. Хоранатырган кижилер хемүрүгү ажы газ-биле чыталар турган. Ук газтын характерлери онза чүүл болза хоранатырган.

(СЭТА).

ажылчы чонвар байырлап мурунун хуралдарына америк интервентилерден боттарынын төрөөн чуртунун алдарын, хосталганын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап алып дөөн бугу корей улустуң чайгылыш чок күзел-соруун илереткенер.

Бүгү корей солуннар болза, Кореяны хосталганынын алды чыл болган ою-биле холбаштыр үлетпүр, көдээ ажил-агы, транспорт талазы-биле муракчыларын болгаш культураның ажилдакчыларын орденнер база медалдер-биле шагнаанын дугайында Кореяны улус-демократтыг республиказынын улустуң Дээди Хуралын Президиумунун чарлын парлаашнар.

Кыдатка хамаарыштыр индонезий чазактын эп-найырал чок ажил чоруу

ПЕКИН. Синьхуа агентлигиниң корреспондентизиниң дамчыдып турары болза:

Индонезияда Кыдат улус республиканың элчин чериниң болгаш консул чериниң 16 кежигүннеринин келиринге индонезий чазак ойталаан. Ол кижилер болза, июль 19-та Кыдатта индонезий элчин черинден чоруурун чөпшээрэн тускай паспорттарын алгаш, Пекинден үнүп чорутканнар. Ынчалза-даа каян олар июль 22-де Джакарт парохол-биле Индонезияны эринге чеде бээрге, Индонезий чазак оларнын эрикче дүжери чөпшээрээн.

Кыдаттын улустуң Төп чазактын даштыкы черектер министрствозу болза, ол чорукту улустар аразында эргелерин үрээни деп көрүп турар болгаш кыдат республикага хамаарыштырган.

Кыдат чазактын удуранышкыны болгаш ол эп-найырал чок чоруктарын эде көөрүн негезин турбужа, индонезий чазак болза, бодунуң эп-найырал чок туружун камгалаарын үргүлчүлештирип турар. Оон түң нелинде үстүнде айтылганга 16 кижир Кыдатче дедир ээп чанарына албадаттырганнар. Кыдаттын чазак болгаш улусу ол болушкунун дугайында ханы хомудалды илередип турар.

Кыдат чазактын удуранышкыны болгаш ол эп-найырал чок чоруктарын эде көөрүн негезин турбужа, индонезий чазак болза, бодунуң эп-найырал чок туружун камгалаарын үргүлчүлештирип турар. Оон түң нелинде үстүнде айтылганга 16 кижир Кыдатче дедир ээп чанарына албадаттырганнар. Кыдаттын чазак болгаш улусу ол болушкунун дугайында ханы хомудалды илередип турар. (СЭТА).

Вьетнамда дайын чорудулгазы

ПЕКИН. Вьетнамның информация агентлигиниң дыңнадып барымдаалат, Синьхуа агентлигиниң меделгэени болза, июльдин 6-да Вьетнамның Улустуң армиязы Сайгонда шериг-далай баазаның артиллерия боолашкынарынга

таварыштырган. Боолашкынын түнелинде өлөөн каш америя болгаш француз солдаттар өлүрткен, база ол ышкаш америк баранарнын артыкшылдары турган складтар дыка үрелгилеэн болган. (СЭТА).

Вьетнамның тайбың суурларынче француз ужар-чүүлдүн араатанзыг халдаашкынары

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агентлигиниң дамчыдып турарын өзугаар алырга, француз колонизаторларнын ужар-чүүлү сөөлүг дежелелерде Совет Вьетнамда Кызыл-хеминиң кирген аскынын районунда тайбың көдээ суурларын араатанзыг бомбалаашкына хей катап таварыштырган. Француз самолёттар Нинь-тинь можда Ланг-хой суурже 100 бомба октааннар болгаш 70 ажил кижин өлүрүп, 110 кижини балыг-лааннар болгаш 80 бажынарын чок кылып уузтааннар.

20 Француз самолёттар бир шақтың дургузунда Халонг мочунун Сай деп суурун адып, бомбалааннар болгаш 14 чурттакчыларын өлүргөн болгаш дыка хей бажынарын бузуп үрелгөөнер.

Француз агрессорлар болза, хамааты чоңга удур бензин холумактын бомбаларын база ажилдап турарлар. Оон чижээ болза, „Хелл-кат“ хеврилги оң самолёттар Ханам мочунун тайбың суурларынче хей санын ындыг бомбалар октаан. Оон түнелинде өлүм-чидим-нер бар болгулаан.

Француз империалистеринин ол араатанзыг бомбалаашкынары болза Кызыл-хеминиң кирген аскынын районунуң човуунун ханы харадаашкынын хайндырган. (СЭТА).

Ираның иштики черектеринге англи-америк киржилге

ТЕГЕРАН. Иран нефтиниң айтырларынын талазы-биле чугалаажышкынары кылып турар америк төлээлерин саналдарынын утказын Иранын премьер-министринин оралакчызы Фатемин август 15-те болган парламент-конференцияның олтурушкан парламент төлээлекчилеринге меделгээн.

Ук саналдарын утказы колдуунда даразында мындыг болуп турар: Англи-Ираның нефть компаниязы Иранда бодунуң бугурулгелерин Ираның национал нефть компаниязынга, оон «чогуур» материалдыг эгидишкенин алгаш, шилчидип бээр. Нефтини үндүр шөртүрүп болгаш транспортровкаларын садып алып (барык 25 чыл чедир) узун хуусаалыг керээни Ираның национал нефть компаниязы-биле чарар «садып алып» организация» тургузунар. Оон ангыда, дугуржулга өзугаар, ук «садып алып» организация» «кооперативтиг» организация» тургузунар. Ук «кооперативтиг» организация» Ираның национал нефть компаниязынын чөпшээрелин өзугаар Иранда нефтиниң разведкалар-шиңчилээр, тывар болгаш арылган аштар. Ираның национал нефть компаниязы «садып алып» организацияга» нефтини ук нефтини сатканындан кирер арыг орулга ол ийи организацияларга кезе деп болур кылдыр ыначар чинк өртөкке садар ужурулг болуп турар.

национализиастаар дугайында хоойлуну амыдырал кырынга боттандырар талазы-биле холумак комиссияны кежигүннери-биле кады август 14-те хуралдан иран чазак иран чазактын англи чазакка Гарниманн демнежилгези-биле чоруткан чугалаажышкынары каттап кыдыр талазы-биле чөпшээрелинге Стокстун үстүнде саналдары дүүшпестир деп оон бодунга меделгэени премьер-министр Мосаддыкка дааскан.

Чугалаажышкынары үзүлгөн бе азы канчанган деп айтырга Фатемин мынча деп хайрылаан: «Бис боттарыныстың бодалыкты англичаннарга чугалаан бис, ыначангаш моон соңгаарга чугалаажышкынарын салым-чолу оларнын хеделишкенинден болгаш үзедеринден хамааржыр».

ТЕГЕРАН. «Атеш» солунун меделеп турарын өзугаар алырга, иран нефтинин дугайында айтырг талазы-биле чугалаажышкынары кылып турар англи төлээлерин баштыны Стокс «мээн саналдарын шуут-ла хүлээп алдынаан эвес» деп меделгээн.

Бодунуң август 16-да үнгөн дугаарына «Дад» солунун бижээни болза, Стокс оон бодунун саналдарында иран чазактын чөпшээрешпей турар чүүлдерин өскерткеш, ам чаз санал киирер деп турар.

Кермакшата нефть болбазыралды завод, а ол ышкаш Англи-Ираның нефть компаниязынын нефть продуктуларын Ираның иштинге садып-саарар талазы-биле аппарат «ийи» талаларга хүлээп алдыгыр байдалдар-биле» иран чазакка шилчигинген турар.

ЛОНДОН. «Англи саналдар чогуум контролду англичаннарнын холунга 3ыкы-биле тударын башбурунгар көрүп турар-дыр» деп «Дейли уоркер» солун иран нефтинин дугайында айтырг талазы-биле Стокстун саналдарынын дугайында ынач бижээ. (СЭТА).

Фатеминиң оон ылай меделгээн болза, Ираның нефть үлетпүрүн

АКШ-та дайынга белеткел

ВАШИНГТОН. АКШ-тың төлээлекчилер палатазы болза, 362 бадылаашкынар-биле удураның турар чангыс бадылаашкына удуранын сорулгаларына хергелээр-биле 5.768.720 муң долларын немей чарыгдарын чазакка чөпшээрер турар хоойлу төлөвиленин чүүлүгү деп көргөн. Ол хоойлу төлөвилели болза америк шериг

баазаларынын четкилерин дыка көвүдедирин база көрүп турар ол баазаларын тудушкунунга чарыгдар акша-хөреңгилер салышкынын сөөлүредир конгресске кирген турар акмаландырышкын дугайында хоойлу төлөвилелеринге хамаарышкан турар ужурулг. (СЭТА).

Пак Хен Ен, Кореяның улус-демократтыг республиказынын даштыкы черектер министри.

Пхеньян, 1951 чылдын август 11. (СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.